

Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарты (IAS) 8

«Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар»

Максаты

- 1 Ушул стандарттын максаты болуп эсепке алуу тартиби жана эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталарды оңдоо тууралуу маалыматты ачып көрсөтүү менен бирге эсеп саясатын тандоо жана өзгөртүү критерийлерин белгилөө саналат. Ушул стандарт ишкананын финансылык отчеттуулугунда камтылган маалыматтын жөндүүлүгүн жана ишенимдүүлүгүн, ошондой эле убакыт аралыгындагы ушул финансылык отчеттуулукту башка ишканалардын финансылык отчеттуулугу менен салыштырмалуулугун жакшыртууга багытталган.
- 2 Эсеп саясаты жөнүндөгү маалыматты ачып көрсөтүү талаптары, эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр жөнүндөгү маалыматты ачып көрсөтүү талаптарынан тышкары, «Финансылык отчеттуулукту берүү» ФОЭС (IAS) 1де баяндалган.

Колдонуу чөйрөсү

- 3 Ушул стандарт эсеп саясатын тандоодо жана колдонууда, мурдагы мезгилдердин эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү, бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдү жана каталарды оңдоону эсепке алууда колдонулушу керек.
- 4 Мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоонун жана эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү колдонуу үчүн киргизилген ретроспективдүү оңдоп-түзөөлөрдүн салыктык натыйжасы «Пайда салыгы» ФОЭС (IAS) 12ге ылайык эске алынат жана ачып көрсөтүлөт.

Аныктамалар

- 5 Ушул стандартта көрсөтүлгөн маанидеги төмөнкүдөй терминдер колдонулат:

Эсеп саясаты – финансылык отчеттуулукту даярдоодо жана аны берүүдө ишкана тарабынан колдонулуучу атайын принциптер, негиздер, макулдашуулар, эрежелер жана практикалар.

Бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөр – активдин же милдеттенменин баланстык наркын, же болбосо активдин мезгил-мезгили менен керектөө суммасын, активдердин жана милдеттенмелердин учурдагы абалын жана аларга байланыштуу келечекте күтүлгөн пайдаларды жана милдеттенмелерди баалоонун жыйынтыгында келип чыккан оңдоп-түзөө. Бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөр жаңы маалыматтардын же жаңы окуялардын натыйжасында келип чыгат жана ошол себептен алар каталарды оңдоого кирбейт.

Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарты (ФОЭС) - Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарты боюнча кеңеш (ФОЭС боюнча кеңеш) тарабынан чыгарылган стандарттар жана түшүндүрмөлөр. Алар төмөнкүлөрдөн турат:

- (a) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарынан (IFRS);

- (b) **Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарынан (IAS);**
- (c) **ЭФОТК (IFRIC) түшүндүрмөлөрүнөн; жана**
- (d) **ТТК (SIC) түшүндүрмөлөрүнөн.¹**

Маанилүү түшүнүгү **ФОЭС (IAS) 1дин 7-пунктунда аныкталган жана ушул стандартта ошондой эле мааниде колдонулат.**

Мурдагы мезгилдердин каталары – ишенимдүү маалыматты колдонбогондон улам же туура эмес колдонгондон улам пайда болгон, бир же андан ашык мурдагы мезгилдер үчүн ишканынын финансылык отчеттуулугунда маалыматты камтыбай калуулар же бурмалоолор:

- (a) **көрсөтүлгөн мезгилдер үчүн финансылык отчеттуулук чыгарууга жактырылган убакта жеткиликтүү болгон маалымат; жана**
- (b) **ушул финансылык отчеттуулукту даярдоодо жана берүүдө аталган маалымат алынарын жана эске алынарын негиздүү күтүүгө болот.**

Ушундай каталар математикалык каталардын, эсеп саясатын колдонуудагы каталардын, фактыларды көрбөгөндүн жана туура эмес түшүнүүнүн, ошондой эле алдамчылыктын натыйжаларын камтыйт.

Ретроспективдүү колдонуу - жаңы эсеп саясатын операцияларга, башка окуяларга жана шарттарга карата мурда дайыма пайдаланып жүргөн сыяктуу эле колдонууну билдирет.

Ретроспективдүү оңдоо – финансылык отчеттуулук элементтеринин суммаларын таанууну, баалоону жана ачып көрсөтүүнү мурдагы мезгилдердин катасына эч качан жол берилбегендей кылып оңдоп-түзөө.

Практикада колдонуу мүмкүн эмес – эгерде ишкана талапты колдонуу боюнча бардык мүмкүн болгон аракеттерин жумшагандан кийин аны колдоно албаса, анда аны практикада колдонуу мүмкүн эмес. Белгилүү бир мурдагы мезгил үчүн эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү ретроспективдүү колдонуу же каталарды ретроспективдүү оңдоо аркылуу оңдоп-түзөөнү практикада колдонуу мүмкүн эмес болуп саналат, эгер:

- (a) **ретроспективдүү колдонуу же ретроспективдүү оңдоо таасирин аныктоого мүмкүн болбосо;**
- (b) **ретроспективдүү колдонуу же ретроспективдүү оңдоо аталган мезгилде жетекчиликтин ниети кандай болгондугу тууралуу болжолдорду талап кылса; же**
- (c) **ретроспективдүү колдонуу же ретроспективдүү оңдоо көп сандагы баалоолорду талап кылса жана аталган баалоолор тууралуу төмөнкүдөй маалыматты объективдүү айырмалоо мүмкүн болбосо:**
  - (i) **ушул суммалар таанылууга, бааланууга же ачып көрсөтүлүүгө тийиш күндө (күндөрдө) болгон жагдайлар тууралуу күбөлөндүргөн; жана**

¹ ФОЭС термининин аныктамасы 2010-жылы ФОЭС Фондунун Конституциясы кайра каралганда аталышына өзгөртүүлөр киргизилгенден кийин оңдоп-түзөлгөн.

- (ii) аталган мурдагы мезгил үчүн финансылык отчеттуулук чыгарууга жактырылган мезгилде башка маалыматтан жеткиликтүү болгон.

Эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү *перспективдүү колдонуу* жана бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдүн таасирин таануу болуп тиешелүү түрдө, төмөнкүлөр саналат:

- (a) жаңы эсеп саясатын эсеп саясаты өзгөргөн күндөн кийин орун алган операцияларга, башка окуяларга жана шарттарга карата колдонуу; жана
- (b) ушул өзгөртүүдөн улам учурдагы жана келечектеги мезгилдерде бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдүн таасирин таануу.

6 [Алып салынган]

Эсеп саясаты

Эсеп саясатын тандоо жана колдонуу

- 7 Кандайдыр бир ФОЭС операцияга, башка окуяга же шартка карата колдонулган учурда, ушул эсепке алуу объектисине карата колдонулган эсеп саясаты же анын жоболору ушул ФОЭСТИ колдонуу аркылуу аныкталууга тийиш.
- 8 ФОЭС боюнча кеңештин корутундусу боюнча ФОЭСТер ушул эсеп саясаты колдонулган операциялар, башка окуялар жана шарттар тууралуу жөндүү жана ишенимдүү маалыматты камтыган финансылык отчеттуулукту түзүүгө алып келген эсеп саясатын белгилейт. Аталган эсеп саясатын колдонуу, аны колдонуу маанилүү болбогон учурда, милдеттүү болуп саналбайт. Бирок ишкананын финансылык абалын, финансылык натыйжалуулугун же акча каражаттарынын агымдарын белгилеп көрсөтүү үчүн ФОЭСТен четтөө же мындай четтөөлөрдү ондоосуз калтырууга жол берүү туура эмес.
- 9 ФОЭС ишканаларга ушул стандарттардын талаптарын колдонууга жардам берген колдонмо менен коштолот. Мындай колдонмодо ал ФОЭСТИн ажырагыс бөлүгү болуп саналар/саналбасы көрсөтүлөт. ФОЭСТИн ажырагыс бөлүгү болуп саналган колдонмо пайдаланылууга милдеттүү. ФОЭСТИн ажырагыс бөлүгү болуп саналбаган колдонмо финансылык отчеттуулук талаптарын камтыбайт.
- 10 **Операцияга, башка окуяга же шартка карата атайын колдонулган кандайдыр бир ФОЭС болбогон учурда, жетекчилик төмөнкүдөй маалыматты түзүү үчүн эсеп саясатын иштеп чыгууда жана колдонууда өзүнүн ой жүгүртүүсүн колдонушу керек:**
- (a) пайдалануучулар экономикалык чечимдерди кабыл алууда алар үчүн жөндүү болгон; жана
- (b) финансылык отчеттуулуктагы маалымат төмөнкүдөй ишенимдүү болсо:
- (i) ишкананын финансылык абалын, финансылык натыйжалуулугун же акча каражаттарынын агымдарын туура көрсөтсө;
- (ii) операциялардын, башка окуялардын жана шарттардын юридикалык формасын гана эмес, алардын экономикалык мазмунун дагы чагылдырса;
- (iii) бейтарап, башкача айтканда бир жактуулуктан алыс болсо;

- (iv) этияттуулук принцибине шайкеш келсе; жана
- (v) бардык маанилүүлүк жагынан толук болсо.

11 10-пунктта сыпатталган ой жүгүртүүлөрүн билдирүүдө жетекчилик төмөнкү булактарга кайрылууга жана аларды колдонууну азаюу боюнча кезектүүлүк тартибинде кароого тийиш:

- (a) ушундай жана байланышкан маселелерди көтөргөн ФОЭСтин талаптарына; жана
- (b) «*Финансылык отчеттуулуктун концептуалдык негиздеринде*» («*Концептуалдык негиздер*»)² камтылган активдердин, милдеттенмелердин, кирешелердин жана чыгашалардын аныктамаларына, таануу критерийлерине жана концепцияларына.

12 10-пунктунда сыпатталган ой жүгүртүүлөрүн билдирүүдө жетекчилик бухгалтердик эсеп стандарттарын иштеп чыгуу үчүн окшош концептуалдык негиздерди колдонгон, стандарттарды белгилеген башка органдардын эң акыркы расмий материалдарын, бухгалтердик эсеп боюнча башка адабиятты жана 11-пунктунда аталган булактарга каршы келбеген башка тармактык практиканы дагы карай алат.

Эсеп саясатынын ырааттуулугу

13 Эгер кандайдыр бир ФОЭС түрдүү эсеп саясаты туура болушу мүмкүн беренелерди категориялар боюнча бөлүүнү атайын талап кылбаса же уруксат бербесе, ишкана ушундай операциялар, башка окуялар жана шарттар үчүн ырааттуу эсеп саясатын тандоого жана колдонууга тийиш. Эгер кандайдыр бир ФОЭС категориялар боюнча ушундай бөлүүнү талап кылса же жол берсе, анда ар бир ушундай категория үчүн тийиштүү эсеп саясатын тандоо жана аны ырааттуу колдонуу керек.

Эсеп саясатын өзгөртүү

14 Ишкана эсеп саясатына өзгөртүүлөрдү киргизүүгө тийиш, эгер ушул өзгөртүү:

- (a) кандайдыр бир ФОЭС тарабынан талап кылынса; же
- (b) финансылык отчеттуулуктун операциялардын, башка окуялардын жана шарттардын ишкананын финансылык абалына, финансылык натыйжалуулугуна же акча каражаттарынын агымдарына тийгизген таасири жөнүндөгү ишенимдүү жана кыйла жөндүү маалыматты камтуусуна алып келсе.

15 Финансылык отчеттуулуктун пайдалануучулары ишкананын финансылык абалынын, финансылык натыйжалуулугунун жана акча каражаттарынын агымдарынын өзгөрүү жагдайларын аныктоо үчүн убакыт аралыгындагы ишкананын финансылык отчеттуулугун салыштыруу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу зарыл. Натыйжада, бир эле эсеп саясаты ар бир мезгилдин ичинде жана бир мезгилден кийинки мезгилге карата колдонулат, эсеп саясатындагы өзгөртүү 14-пунктта аталган критерийлердин бирине жооп берген учурлардан тышкары.

² 54G-пункту кийинкиге калтырылган тарифтик айырмалардын эсеби боюнча калдыктарга тиешелүү ушул талап кандайча өзгөрөрүн түшүндүрөт.

- 16 **Төмөнкүлөр эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр болуп саналбайт:**
- (a) мурда орун алган операциялардан, башка окуялардан жана шарттардан өзүнүн маңызы боюнча айырмаланган операцияларга, башка окуяларга жана шарттарга карата эсеп саясатын колдонуу; жана
  - (b) мурда орун албаган же маанилүү эмес операцияларга, башка окуяларга жана шарттарга карата жаңы эсеп саясатын колдонуу.

17 **«Негизги каражаттар» ФОЭС (IAS) 16га же «Материалдык эмес активдер» ФОЭС (IAS) 38ге ылайык активдерди кайталап баалоо боюнча саясатты алгачкы колдонуу ушул стандартка ылайык эмес, ФОЭС (IAS) 16га же ФОЭС (IAS) 38ге ылайык кайталап баалоо катарында каралууга тийиш эсеп саясатындагы өзгөртүү болуп саналат.**

18 19 – 31-пункттар 17-пунктунда сыпатталган эсеп саясатындагы өзгөртүүгө колдонулбайт.

Эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү колдонуу

19 **23-пунктка ылайык:**

- (a) ишкана атайын өткөөл жоболорго ылайык, алар ушул ФОЭСте болсо, кандайдыр бир ФОЭСти алгачкы колдонуунун натыйжасында пайда болгон эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү эске алууга тийиш; жана
- (b) ишкана ушул өзгөртүүгө колдонулуучу атайын өткөөл жоболорду камтыбаган кандайдыр бир ФОЭСти алгачкы колдонууда эсеп саясатын өзгөрткөн учурда же эсеп саясатын өз ыктыяры менен өзгөрткөн учурда, ал ушул өзгөртүүнү ретроспективдүү колдонууга тийиш.

20 Ушул стандарттын максаттары үчүн кандайдыр бир ФОЭСти мөөнөтүнөн мурда колдонуу эсеп саясатын өз ыктыяры менен өзгөртүү болуп саналбайт.

21 Операцияга, башка окуяга же шартка атайын колдонулган кандайдыр бир ФОЭС болбогондо, жетекчилик 12-пунктка ылайык бухгалтердик эсеп стандарттарын иштеп чыгуу үчүн окшош концептуалдык негиздерди колдонгон, стандарттарды белгилеген башка органдардын эң акыркы расмий материалдарына негизделген эсеп саясатын колдоно алат. Эгер аталган расмий материалдардагы өзгөртүүлөрдөн улам ишкана эсеп саясатын өзгөртүүнү чечсе, бул өзгөртүү эсеп саясатындагы өз ыктыярдуу өзгөртүү катарында эске алынат жана ачып көрсөтүлөт.

Ретроспективдүү колдонуу

22 **23-пунктка ылайык, 19(a) же (b)- пункттарына ылайык эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдү ретроспективдүү колдонууда ишкана көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин эң эртеси үчүн ушул өзгөртүү таасир берген өздүк капиталдын ар бир компонентинин баштапкы калдыгын, ошондой эле жаңы эсеп саясаты дайыма колдонулуп келгендей, көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин ар бири үчүн ачып көрсөтүлгөн башка салыштырмалуу маалыматтарды оңдоп-түзөтүшү керек.**

Ретроспективдүү колдонууну чектөө

23 **19(a) же (b)-пункттары менен ретроспективдүү колдонуу талап кылынган учурда, эсеп саясатындагы өзгөртүү ретроспективдүү колдонулууга тийиш, ушул өзгөртүүнүн**

белгилүү бир мезгилге тийгизген таасирин же болбосо ушул өзгөртүүнүн кумулятивдүү таасирин аныктоо мүмкүн эмес болгон учурлардан тышкары.

- 24 Белгилүү бир мезгил ичинде эсеп саясатындагы өзгөртүүнүн бир же андан ашык көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдер үчүн салыштырмалуу маалыматка тийгизген таасирин аныктоо мүмкүн болбогон учурда, ишкана ретроспективдүү колдонуу мүмкүн болбогон жана учурдагы мезгил болуп саналышы мүмкүн эң эрте мезгилдин башына карата активдердин жана милдеттенмелердин баланстык наркына жаңы эсеп саясатын колдонушу керек жана ушул мезгил үчүн өзгөртүү таасир берген өздүк капиталдын ар бир компонентинин баштапкы калдыгын тийиштүү оңдоп-түзөтүшү керек.
- 25 Учурдагы мезгилдин башында жаңы эсеп саясатын колдонуудан улам мурунку бардык мезгилдерге кумулятивдүү таасирди аныктоо практикада мүмкүн эмес болгон учурда, ишкана колдонууга практикада мүмкүн болгон эң эрте күндөн тартып жаңы эсеп саясатын перспективдүү колдонуу үчүн салыштырмалуу маалыматты оңдоп-түзөтүүгө тийиш.
- 26 Ишкана жаңы эсеп саясатын ретроспективдүү колдонгон учурда, ал ушул эсеп саясатын бул практикада канча мүмкүн болсо, ошончо мезгил артка мурдагы мезгилдер үчүн салыштырмалуу маалыматка колдонот. Мурдагы мезгилге карата ретроспективдүү колдонуу практикада мүмкүн эмес болот, эгер мезгилдин башына карата дагы жана аягына карата дагы финансылык абал жөнүндөгү отчетто суммаларга болгон кумулятивдик таасирди аныктоо практикада мүмкүн болуп саналбаса. Финансылык отчеттуулукта көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдерге таандык жыйынтыктоочу оңдоп-түзөө суммасы көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин эң эртесинин өздүк капиталынын ар бир компонентинин баштапкы калдыгына кирет. Адатта бөлүштүрүлбөгөн пайда оңдоп-түзөтүлөт. Бирок, оңдоп-түзөө өздүк капиталдын башка компонентине дагы кириши мүмкүн (мисалы кандайдыр бир ФОЭСке ылайык келтирүү үчүн). Мурдагы мезгилдер үчүн жалпыланган финансылык маалыматтар сыяктуу мурдагы мезгилдер тууралуу башка бардык маалыматтар дагы бул практикада канча мүмкүн болсо, ошончо мезгил артка оңдоп-түзөтүлөт.
- 27 Ишкананын жаңы эсеп саясатын колдонуусунун бардык мурдагы мезгилдерге болгон кумулятивдүү таасирин аныктоо мүмкүн эместигине байланыштуу ишкананын ушул саясатты ретроспективдүү колдонуусу практикада мүмкүн эмес болгон учурда, ишкана 25-пунктка ылайык колдонулушу практикада мүмкүн болгон эң эрте мезгилдин башталышынан тартып жаңы эсеп саясатын перспективдүү колдонот. Натыйжада ишкана активдердин, милдеттенмелердин жана өздүк капиталдын ушул күнгө чейин пайда болгон кумулятивдүү оңдоп-түзөө бөлүгүн эске албайт. Эгер бардык мурдагы мезгилдер үчүн ушул саясатты перспективдүү колдонуу практикада мүмкүн эмес болсо дагы, эсеп саясатын өзгөртүүгө уруксат берилет. 50 – 53-пункттары жаңы эсеп саясатын бир же андан ашык мурдагы мезгилдерге колдонуу практикада мүмкүн эмес болуп саналган колдонмону камтыйт.

Маалыматты ачып көрсөтүү

- 28 Эгер кандайдыр бир ФОЭСти алгачкы колдонуу учурдагы же бардык мурдагы мезгилдерге таасир тийгизсе, тийгизиши мүмкүн болсо, бирок оңдоп-түзөө суммасын аныктоо практикада мүмкүн эмес болсо же келечектеги мезгилдерге таасир тийгизиши мүмкүн болсо, ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) ушул ФОЭСтин аталышын;
- (b) ушул колдонулган учурларда, эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр аталган ФОЭСтин өткөөл жоболоруна ылайык жүргүзүлгөн фактыны;
- (c) эсеп саясатындагы өзгөртүүнүн мүнөзүн;
- (d) ушул колдонулган учурларда, өткөөл жоболордун сыпаттамасын;
- (e) ушул колдонулган учурларда, келечектеги мезгилдерге таасир тийгизиши мүмкүн өткөөл жоболорду;
- (f) учурдагы мезгил үчүн жана ар бир көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдер үчүн, буга канчалык практикада мүмкүн болсо, оңдоп-түзөө суммасын:
  - (i) финансылык отчеттуулуктун ар бир көтөрүлгөн беренеси үчүн; жана
  - (ii) акцияга базалык жана суюлтулган пайда үчүн, эгер «Акцияга пайда» ФОЭС (IAS) 33 ишканага колдонулса;
- (g) буга канчалык практикада мүмкүн болсо, көрсөтүлгөндөн мурдагы мезгилдерге таандык оңдоп-түзөө суммасын; жана
- (h) 19(a) же (b)-пункттарында талап кылынган ретроспективдүү колдонуу белгилүү бир мурдагы мезгил үчүн же көрсөтүлгөндөн мурдагы мезгилдер үчүн практикада мүмкүн эмес болгон шартка алып келген жагдайларды жана эсеп саясатындагы ушул өзгөртүү кантип жана кайсы учурдан баштап колдонулганынын сыпаттамасын.

Кийинки мезгилдердин финансылык отчеттуулугунда ушул маалыматты кайталап ачып көрсөтүү талап кылынбайт.

29 Эгер эсеп саясатын ыктыярдуу өзгөртүү учурдагы же бардык мурдагы мезгилдерге таасир тийгизсе, ушул мезгилге таасир тийгизиши мүмкүн болсо, бирок оңдоп-түзөө суммасын аныктоо практикада мүмкүн эмес болсо же келечектеги мезгилдерге таасир тийгизиши мүмкүн болсо, ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдүн мүнөзүн;
- (b) жаңы эсеп саясатын колдонуу ишенимдүү жана кыйла жөндүү маалымат менен камсыздаган себептерин;
- (c) учурдагы мезгил үчүн жана көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин ар бири үчүн, буга канчалык практикада мүмкүн болсо, оңдоп-түзөө суммасын:
  - (i) финансылык отчеттуулуктун ар бир көтөрүлгөн беренеси үчүн; жана
  - (ii) акцияга базалык жана суюлтулган пайда үчүн, эгер «Акцияга пайда» ФОЭС (IAS) 33 ишканага карата колдонулса;
  - (d) буга канчалык практикада мүмкүн болсо, көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдерге таандык оңдоп-түзөө суммасын; жана
  - (e) ретроспективдүү колдонуу белгилүү бир мурдагы мезгил үчүн же көрсөтүлгөндөн мурдагы мезгилдер үчүн практикада мүмкүн эмес

болгон шартка алып келген жагдайларды жана эсеп саясатындагы ушул өзгөртүү кантип жана кайсы учурдан тартып колдонулганынын сыпаттамасын.

Кийинки мезгилдердин финансылык отчеттуулугунда ушул маалыматты кайталап ачып көрсөтүү талап кылынбайт.

- 30 Ишкана чыгарылган, бирок күчүнө кире элек жаңы ФОЭСТИ колдонбогон учурда, ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:**
- (a) ушул фактыны; жана
  - (b) жаңы ФОЭСТИ колдонуу алгачкы колдонгон мезгилде ишкананын финансылык отчеттуулугуна таасир беришин баалоо үчүн жөндүү болгон белгилүү же негиздүү бааланган маалыматты.
- 31 30-пунктка ылайык ишкана төмөнкүдөй маалыматты ачып көрсөтүүнү карайт:
- (a) жаңы ФОЭСТИ аталышын;
  - (b) эсеп саясатындагы алдыдагы өзгөртүүнүн же өзгөртүүлөрдүн мүнөзүн;
  - (c) ушул ФОЭСТИ колдонуу талап кылынган күндү;
  - (d) ишкана ушул ФОЭСТИ алгачкы колдонууну пландаган күндү; жана
  - (e) экөөнүн бирин:
    - (i) ушул ФОЭСТИ алгачкы колдонууда ишкананын финансылык отчеттуулугуна тийгизген күтүлүүчү таасирин талкуулоо; же
    - (ii) эгер мындай таасир белгисиз болсо же негиздүү баалоого мүмкүн болбосо, ушул факт тууралуу билдирүү.

Бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр

- 32 Бизнес ишмердүүлүгүнө мүнөздүү айкын эместиктердин натыйжасында финансылык отчеттуулукту эсепке алуунун көпчүлүк беренелеринде так баалоо эмес, эсептик баалоо гана алынышы мүмкүн. Эсептик баалоо эң акыркы жеткиликтүү ишенимдүү маалыматка негизделген пикирлерди билдирет. Мисалы төмөнкүлөрдү эсептик баалоо талап кылынышы мүмкүн:
- (a) ишенимсиз карыздарды;
  - (b) запастардын эскиришин;
  - (c) финансылык активдердин же финансылык милдеттенмелердин адилет наркын;
  - (d) амортизациялануучу активдерде камтылган келечектеги экономикалык пайданын пайдалуу кызмат мөөнөттөрүн же аларды керектөөнүн күтүлүүчү өзгөчөлүктөрүн; жана
  - (e) кепилдик милдеттенмелерин.
- 33 Негизделген эсептик баалоолорду колдонуу финансылык отчеттуулукту даярдоонун ажырагыс бөлүгү болуп саналат жана анын ишенимдүүлүгүн төмөндөтпөйт.

- 34 Эгер эсептик баалоо негизделген жагдайлар өзгөрүлсө же жаңы маалыматтын пайда болушунун же тажрыйба топтоонун натыйжасында эсептик баалоону кайра кароо талап кылынышы мүмкүн. Негизинен эсептик баалоону кайра кароонун мурдагы мезгилдерге тиешеси жок жана каталарды оңдоо болуп саналбайт.
- 35 Колдонулган баалоо базасындагы өзгөртүүлөр бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөр эмес, эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр болуп саналат. Эсеп саясатындагы өзгөртүүнү бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүдөн айырмалоо кыйын болгондо, ушул өзгөртүү бухгалтердик баалоодогу өзгөртүү катарында эске алынат.
- 36 **37-пункт колдонулган өзгөртүүдөн айырмаланып, бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүнүн таасири пайданын же зыянын курамына киргизүү аркылуу перспективдүү таанылууга тийиш:**
- (a) өзгөртүү орун алган мезгилде, эгер өзгөртүү ушул мезгилге гана таасир тийгизсе; же
- (b) өзгөртүү орун алган мезгилде жана келечектеги мезгилдерде, эгер өзгөртүү ушул мезгилге дагы, келечектеги мезгилдерге дагы таасир тийгизсе.
- 37 Бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүү активдердеги жана милдеттенмелердеги өзгөртүүлөргө алып келген же өздүк капиталдын кандайдыр бир беренесине тиешеси бар деңгээлде бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөр өзгөртүү мезгилинде тийиштүү активдин, милдеттенменин баланстык наркын же өздүк капиталдын беренесин оңдоп-түзөө аркылуу таанылышы керек.
- 38 Бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдүн таасирин перспективдүү таануу, бул өзгөртүү эсептик баалоодогу өзгөртүү күнүнөн тартып операцияларга, башка окуяларга жана шарттарга колдонулат дегенди билдирет. Бухгалтердик баалоодогу өзгөртүү учурдагы мезгилдин пайдасына же зыянына же учурдагы жана келечектеги мезгилдердин пайдасына же зыянына гана таасир бериши мүмкүн. Мисалы, ишенимсиз карыздардын суммасын эсептик баалоодогу өзгөртүү учурдагы мезгилдин пайдасына же зыянына гана таасир тийгизет, ошондуктан учурдагы мезгилде таанылат. Бирок, амортизациялануучу активдерде камтылган келечектеги экономикалык пайданын эсептик пайдалуу кызмат мөөнөтүнүн же аларды керектөөнүн күтүлүүчү өзгөчөлүктөрүнүн өзгөрүшү активдин калган пайдалуу кызмат мөөнөтүнүн ичинде учурдагы мезгилде жана ар бир келечектеги мезгилде амортизация чыгашаларына таасир тийгизет. Эки учурда тең учурдагы мезгилге таандык өзгөртүүлөрдүн таасири учурдагы мезгилде киреше же чыгаша катарында таанылат. Өзгөртүүнүн келечектеги мезгилдерге болгон таасири, ал болсо, ушул келечектеги мезгилдерде киреше же чыгаша катарында таанылат.

Маалыматты ачып көрсөтүү

- 39 Ишкана учурдагы мезгилде таасир тийгизген же күтүлгөндөй, келечектеги мезгилдерде таасир тийгизе турган бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдүн мүнөзүн жана суммасын ачып көрсөтүшү керек, ушул таасирди баалоо практикада мүмкүн болгондо келечектеги мезгилдерге таасир тийгизүү жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүүдөн тышкары.
- 40 Эгер келечектеги мезгилдерге таасирдин көлөмүн баалоо практикада мүмкүн эмес болгондугуна байланыштуу ачып көрсөтүлбөсө, анда ишкана ушул фактыны ачып көрсөтүшү керек.

Каталар

- 41 Каталар финансылык отчеттуулуктун элементтерин таанууда, баалоодо, берүүдө же ачып көрсөтүүдө пайда болушу мүмкүн. Эгер финансылык отчеттуулук ишкананын финансылык абалын, финансылык натыйжалуулугун же акча каражаттарынын агымдарын белгилеп көрсөтүү үчүн атайылап жасалган олуттуу каталарды же олуттуу эмес каталарды камтыса, финансылык отчеттуулук ФОЭСке шайкеш келбейт. Учурдагы мезгилде аныкталган ошол эле мезгилдин потенциалдуу каталары финансылык отчеттуулукту чыгарууга жактырылганга чейин оңдолот. Бирок, кээде олуттуу каталар кийинки мезгил башталганга чейин аныкталбай калат, мурдагы мезгилдердин ушундай каталары ушул кийинки мезгил үчүн финансылык отчеттуулукта берилген салыштырмалуу маалыматты кайра эсептөө аркылуу оңдолот (42 – 47-пункттарды караңыз).
- 42 **43-пунктка ылайык ишкана мурдагы мезгилдердин олуттуу каталарын чыгарууга жактырылган финансылык отчеттуулуктун биринчи комплектисинде алар аныкталгандан кийин төмөнкүлөр аркылуу ретроспективдүү оңдошу керек:**
- (а) каталарга жол берилген көрсөтүлгөн мурдагы мезгил (мезгилдер) үчүн берилген салыштырмалуу маалыматтарды кайра эсептөө; же
- (б) эгер көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин эң эртеси башталганга чейин катага жол берилсе, көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин эң эртеси үчүн активдердин, милдеттенмелердин жана өздүк капиталдын мезгилдин башындагы калдыктарын кайра эсептөө.

Ретроспективдүү оңдоону чектөө

- 43 Катанын белгилүү бир мезгилге карата таасирин же ушул катанын кумулятивдүү таасирин аныктоо практикада мүмкүн эмес болгон учурлардан тышкары мурдагы мезгилдердин каталары ретроспективдүү оңдоо аркылуу оңдолууга тийиш.
- 44 Белгилүү бир мезгилдеги катанын бир же андан ашык көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин салыштырмалуу маалыматына карата таасирин аныктоо практикада мүмкүн эмес болгон учурда, ишкана ретроспективдүү оңдоо практикада мүмкүн болгон эң эрте мезгил үчүн (учурдагы мезгил болушу мүмкүн) активдердин, милдеттенмелердин жана өздүк капиталдын мезгилдин башындагы калдыктарын кайра эсептеши керек.
- 45 Учурдагы мезгилдин башында катанын бардык мурдагы мезгилдерге карата кумулятивдик таасирин аныктоо практикада мүмкүн эмес болгон учурда, ишкана катаны оңдоо практикада мүмкүн болгон эң эрте күн менен перспективдүү оңдоо үчүн салыштырмалуу маалыматты кайра эсептөөгө тийиш.
- 46 Мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоп-түзөө ушул ката аныкталган мезгилдеги пайданын же зыяндын курамына киргизилбейт. Мурдагы мезгилдер тууралуу көрсөтүлгөн бардык маалымат, өткөн мезгилдер үчүн жалпыланган финансылык маалыматтарды кошкондо, буга практикада канча мүмкүн болсо, ошончо мезгил артка кайра эсептелет.
- 47 Бардык мурдагы мезгилдердеги катанын (мисалы эсеп саясатын колдонуудагы катанын) суммасын аныктоо практикада мүмкүн эмес болгон учурда, ишкана 45-пунктка ылайык эсептөө практикада мүмкүн болгон эң эрте күн менен салыштырмалуу маалыматты перспективдүү кайра эсептейт. Ошентип, ишкана активдердин, милдеттенмелердин жана өздүк капиталдын ушул күнгө чейин пайда болгон кумулятивдик оңдоп-түзөө бөлүгүн эске

албайт. Эгер бир же андан ашык мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоо практикада мүмкүн эмес болсо, 50-53-пункттарды жетекчиликке алуу керек.

- 48 Каталарды оңдоо бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөрдөн айырмаланып турат. Бухгалтердик баалоолор негизинен кошумча маалыматтын түшүүсүнө карата кайра кароо талап кылынышы мүмкүн болжолдуу маанилер болуп саналат. Мисалы чарба турмушунун шарттуу фактысынын натыйжасында таанылган пайда же зыян катаны оңдоо болуп саналбайт.

Мурдагы мезгилдердин каталары жөнүндө маалыматтарды ачып көрсөтүү

- 49 **42-пунктту колдонууда ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:**
- (a) мурдагы мезгилдердин катасынын мүнөзүн;
  - (b) ар бир көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдер үчүн, буга канчалык практикада мүмкүн болсо, оңдоп-түзөө суммасын:
    - (i) финансылык отчеттуулуктун ар бир көтөрүлгөн беренеси үчүн; жана
    - (ii) акцияга базалык жана суюлтулган пайда үчүн, эгер «*Акцияга пайда*» **ФОЭС (IAS) 33** ишканага колдонулса;
  - (c) көрсөтүлгөн мурдагы мезгилдердин эң эртесинин башталышына карата оңдоп-түзөө суммасын; жана
  - (d) ретроспективдүү колдонуу белгилүү бир мурдагы мезгил үчүн практикада мүмкүн эмес болгон шартка алып келген жагдайларды, кантип жана кайсы учурдан баштап ката оңдолгонунун сыпаттамасын.

Кийинки мезгилдердин финансылык отчеттуулугунда ушул маалыматты кайталап ачып көрсөтүү талап кылынбайт.

Ретроспективдүү колдонуунун жана ретроспективдүү оңдоонун практикада мүмкүн эместиги

- 50 Айрым кырдаалдарда учурдагы мезгилге салыштыруу үчүн бир же андан ашык мурдагы мезгилдердеги салыштырмалуу маалыматты оңдоп-түзөө мүмкүн эмес. Мисалы жаңы эсеп саясатын ретроспективдүү колдонуу (51-53-пункттардын максаттары үчүн аны мурдагы мезгилдерге карата ретроспективдүү колдонууну кошкондо) же мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоп-түзөө аркылуу ретроспективдүү оңдоо мүмкүн болгондой кылып маалыматтарды мурдагы мезгилде (мезгилдерде) топтоо мүмкүн болгон жок жана ушул маалыматты калыбына келтирүү практикада мүмкүн эмес болушу мүмкүн.
- 51 Операцияларга, башка окуяларга же шарттарга карата таанылган же ачып көрсөтүлгөн финансылык отчеттуулуктун элементтерине эсеп саясатын колдонууда көбүнчө эсептик баалоолорду аткаруу зарыл болот. Эсептик баалоо негизинен субъективдүү болуп саналат жана эсептик баалоолор отчеттук мезгилден кийин алынышы мүмкүн. Тийиштүү операция, башка окуя же шарт пайда болгон учурдан тартып болушу мүмкүн кыйла узак убакыт мезгилине байланыштуу эсеп саясатын ретроспективдүү колдонууда же мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоп-түзөө үчүн ретроспективдүү оңдоодо эсептик баалоону потенциалдуу аткаруу кыйыныраак болот. Бирок, мурдагы мезгилдерге таандык эсептик

баалоонун максаты учурдагы мезгилде аткарылган эсептик баалоонун максатындай эле калат, тактап айтканда операция, башка окуя же шарт пайда болгон учурда болгон кырдаалдарды эсептик баалоодо чагылдыруу.

52 Ошентип, жаңы эсеп саясатын ретроспективдүү колдонуу же мурдагы мезгилдердин каталарын ретроспективдүү оңдоо төмөнкүдөй маалыматты башка маалыматтан айырмалоону талап кылат:

- (a) операция, башка окуя же шарт пайда болгон күндө (күндөрдө) болгон жагдайларды тастыктаган; жана
- (b) аталган мурдагы мезгил үчүн финансылык отчеттуулук чыгарууга жактырылган мезгилде жеткиликтүү болгон.

башка маалыматтан. Эсептик баалоонун айрым түрлөрү үчүн (мисалы олуттуу байкоо жүргүзүлбөөчү баштапкы маалыматтар колдонулган адилет нарк боюнча баалоо) ушул маалыматтын түрлөрүнүн ортосунда айырмалоо жүргүзүү практикада мүмкүн эмес. Эгер ретроспективдүү колдонуу же ретроспективдүү оңдоо ушул маалыматтын эки түрүн айырмалоо мүмкүн болбогон олуттуу эсептик баалоо жүргүзүүнү талап кылса, анда жаңы эсеп саясатын ретроспективдүү колдонуу же мурдагы мезгилдердин каталарын ретроспективдүү оңдоо практикада мүмкүн эмес болот.

53 Кийин пайда болгон маалымат, мурдагы мезгилде жетекчиликтин ниети кандай болгону тууралуу божомолдорду аныктоо үчүн жаңы эсеп саясатын колдонууда же мурдагы мезгилдердин каталарын оңдоодо, же мурдагы мезгилде таанылган, бааланган же ачып көрсөтүлгөн суммаларды аныктоодо колдонулбашы керек. Мисалы, ишкана «Кызматкерлердин сыйакылары» ФОЭС (IAS) 19га ылайык оорусу боюнча топтолгон өргүүлөргө карата кызматкерлердин алдындагы анын милдеттенмесинин көлөмүн эсептөөдө жол берилген мурдагы мезгилдердин каталарын оңдогон учурда, ал ушул мурдагы мезгил үчүн финансылык отчеттуулук чыгарууга жактырылгандан кийин белгилүү болгон, кийинки мезгилде орун алган адаттан тышкары күчтүү тумоонун сезону жөнүндө маалыматты эсепке албайт. Мурдагы мезгилдер үчүн берилген салыштырмалуу маалыматка өзгөртүүлөрдү киргизүүдө олуттуу эсептик баалоолор көп талап кылынган факты салыштырмалуу маалыматты ишенимдүү оңдоп-түзөтүүгө же оңдоого тоскоол болбойт.

Күчүнө кирүү күнү жана өткөөл жоболор

54 Ишкана ушул стандартты 2005-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга жол берилет. Эгер ишкана ушул стандартты 2005-жылдын 1-январына чейин башталган мезгил үчүн колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.

54A [Алып салынган]

54B [Алып салынган]

54C 2011-жылдын майында чыккан «Адилет наркты баалоо» ФОЭС (IFRS) 13 52-пунктка түзөтүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүнү ФОЭС (IFRS) 13 менен бир эле убакта колдонушу керек.

54D [Алып салынган]

- 54E 2014-жылдын июлунда чыккан «*Финансылык инструменттер*» ФОЭС (IFRS) 9 менен 53-пунктка өзгөртүү киргизилди жана 54A, 54B жана 54D-пункттары алып салынды. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү ФОЭС (IFRS) 9 менен бир эле убакта колдонушу керек.
- 54F 2018-жылы чыккан «*ФОЭС стандарттарындагы «Концептуалдык негиздердин» шилтемелерине түзөтүүлөр*» документи менен 6 жана 11(b)-пункттарына түзөтүүлөр киргизилди. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2020-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонушу керек. Ишкана бир эле убакта «*ФОЭС стандарттарындагы «Концептуалдык негиздердин» шилтемелерине түзөтүүлөр*» документи менен киргизилген башка бардык түзөтүүлөрдү дагы колдонгон шартта, мөөнөтүнөн мурда колдонууга жол берилет. Ишкана 6 жана 11(b)-пункттарына түзөтүүлөрдү ушул стандарттын талаптарына ылайык ретроспективдүү колдонууга тийиш. Бирок, эгер ишкана ретроспективдүү колдонуу практикада мүмкүн эмес болот же ашкере чыгымдарды же аракеттерди талап кылат деп аныктаса, ал ушул стандарттын 23-28-пункттарына ылайык 6 жана 11(b)-пункттарына түзөтүүлөрдү колдонушу керек. Эгер «*ФОЭС стандарттарындагы «Концептуалдык негиздердин» шилтемелерине түзөтүүлөр*» документинде каралган кандайдыр бир түзөтүүнү ретроспективдүү колдонуу ашкере чыгымдарды же аракеттерди талап кылса, ишкана ушул стандарттын 23-28-пункттарын колдонууда, 27-пунктун акыркы сүйлөмүнөн тышкары, «практикада мүмкүн эмес» деген терминди бардык жерде эскертүүнү «ашкере чыгымдарды же аракеттерди талап кылат» катарында, ал эми «практикада мүмкүн» деген эскертүүнү «ашкере чыгымдарсыз же аракеттерсиз мүмкүн» катарында кароого тийиш.
- 54G Эгер ишкана «*Кийинкиге калтырылган тарифтик айырмалардын эсеби*» ФОЭС (IFRS) 14тү колдонбосо, анда 11(b)-пунктун кийинкиге калтырылган тарифтик айырмалардын эсеби боюнча калдыктарга колдонууда, ишкана «*Финансылык отчеттуулукту даярдоо жана берүү концепциясында*»³ баяндалган аныктамаларга, таануу критерийлерине жана баалоо концепцияларына мурдагыдай эле кайрылууга тийиш, ошондой эле «*Концептуалдык негиздердин*» ушундай жоболорун колдонуунун ордуна алардын колдонуучулугун карашы керек. Тарифтик айырмалардын эсеби боюнча калдык – бул башка колдонулган ФОЭСтерге ылайык актив же милдеттенме катарында таанылбаган, бирок тарифтерди жөнгө салуучу орган тарабынан белгиленүүчү, сатып алуучулардан алынышы мүмкүн тарифтин (тарифтердин) эсебине киргизилген же күтүлгөндөй киргизиле турган чыгашалардын (же кирешелердин) эсебинин калдыгы. Тарифтерди жөнгө салуучу орган – бул ченемдик укуктук актыга ылайык ишкана үчүн милдеттүү болгон тарифти же тарифтердин диапазонун белгилөө укугу берилген ыйгарым укуктуу орган. Тарифтерди жөнгө салуучу орган үчүнчү тарапты же, ишкананын өзүнүн жетекчилик органын кошкондо, ишканага карата байланыштуу тарапты билдириши мүмкүн, эгер мыйзамдарга же ченемдик укуктук актыга ылайык ушул орган сатып алуучулардын кызыкчылыгында дагы, ишкананын жалпы финансылык туруктуулугун камсыздоо максатында дагы тарифтерди белгилөөгө милдеттүү болсо.
- 54H 2018-жылдын октябрында чыккан «*Маанилүүлүктүн аныктамасы*» документи менен (ФОЭС (IAS) 1ге жана ФОЭС (IAS) 8ге түзөтүүлөр) ФОЭС (IAS) 1дин 7-пунктуна жана ФОЭС (IAS) 8дин 5-пунктуна өзгөртүүлөр киргизилген, ошондой эле ФОЭС (IAS) 8дин 6-

³ Шилтеме 2001-жылы ФОЭС боюнча кеңеш тарабынан кабыл алынган ФОЭСКнын «Финансылык отчеттуулукту даярдоо жана берүү концепциясына» шилтеме болуп саналат.

[Редактордун эскертүүсү: 2001-жылы Кеңеш кабыл алган ФОЭСКнын «Финансылык отчеттуулукту даярдоо жана берүү концепциясынан» үзүндүлөр Фонддун веб-сайтындагы "ФОЭС стандарттары боюнча өздөштүрүүнү колдоо" бөлүмүндө ФОЭС (IAS) 8дин «Өздөштүрүүнү колдоо» бөлүмүндө жеткиликтүү.]

пункту алып салынган. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2020-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга жол берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүлөрдү алда канча эрте мезгил үчүн колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.

Башка документтерди колдонууну токтотуу

- 55 Ушул стандарт 1993-жылы кайра каралган *«Мезгил ичиндеги таза пайда же зыян, фундаменталдык каталар жана эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр»* ФОЭС (IAS) 8ди алмаштырат.
- 56 Ушул стандарт төмөнкү түшүндүрмөлөрдү алмаштырат:
- (a) *«Брааттуулук – зайымдар боюнча чыгымдарды капиталдаштыруу»* ТТК (SIC) 2 түшүндүрмөсүн; жана
  - (b) *«Брааттуулук – альтернативдүү методдор»* ТТК (SIC) 18 түшүндүрмөсүн.